

УДК 304.42:334.021

DOI: 10.25140/2411-5215-2018-2(14)-13-23

Ірина Лисенко

СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КООРДИНАТ

Ірина Лысенко

СОЦИАЛЬНАЯ ИНФРАСТРУКТУРА КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА В СИСТЕМЕ ЕВРОПЕЙСКИХ КООРДИНАТ

Iryna Lysenko

SOCIAL INFRASTRUCTURE AS THE BASIS OF HUMAN CAPACITY FORMING IN THE EUROPEAN COORDINATES SYSTEM

У статті розглянуто сутність та основні складові соціальної інфраструктури. Визначено, що соціальну інфраструктуру треба розглядати як єдину цілісну систему, діяльність якої спрямована на забезпечення гармонійного розвитку людини. Відзначено, що необхідною умовою підвищення рівня та якості життя населення є наявність розвиненої соціальної інфраструктури, головною метою якої є цілісний та всебічний розвиток людини, через створення комплексу життєво важливих благ, необхідних для розширеного відтворення людського потенціалу.

Особлива увага приділяється освітній, медичній та культурній підсистемам соціальної інфраструктури як базису формування людського потенціалу в системі європейських координат. Виявлено характерні ознаки системи освіти, медичної та культурної підсистеми соціальної інфраструктури як базису формування людського потенціалу; визначено заходи з їх наближення до стандартів ЄС.

Ключові слова: соціальна інфраструктура; людський потенціал; вища освіта; медицина; культура; європейський досвід; конкурентоспроможність; соціально-економічний розвиток регіонів.

Рис.: 1. Бібл.: 17.

В статье рассмотрены сущность и основные составляющие социальной инфраструктуры. Определено, что социальную инфраструктуру следует рассматривать как единую целостную систему, деятельность которой направлена на обеспечение гармоничного развития человека. Отмечено, что необходимым условием повышения уровня и качества жизни населения является наличие развитой социальной инфраструктуры, главной целью которой является целостное и всестороннее развитие человека путем создания комплекса жизненно важных благ, необходимых для расширенного воспроизводства человеческого потенциала.

Особое внимание уделяется системе образования, медицинской и культурной подсистемам социальной инфраструктуры как базиса формирования человеческого потенциала в системе европейских координат. Выявлены характерные признаки системы образования, медицинской и культурной подсистемы социальной инфраструктуры как базиса формирования человеческого потенциала; определены мероприятия их приближения к стандартам ЕС.

Ключевые слова: социальная инфраструктура; человеческий потенциал; высшее образование; медицина; культура; европейский опыт; конкурентоспособность; социально-экономическое развитие регионов.

Рис.: 1. Библ.: 17.

The article deals with the essence and basic components of social infrastructure. It is determined that social infrastructure should be considered as a single integral system whose activities are aimed at ensuring harmonious development of a person. It is noted that the necessary condition for raising the level and quality of life of the population is the availability of developed social infrastructure, the main goal of which is the holistic and comprehensive development of man, by creating a complex of vital goods necessary for the expanded reproduction of human potential.

Particular attention is paid to the educational, medical and cultural subsystems of social infrastructure as a basis for the formation of human potential in the system of European coordinates. The characteristic features of the system of education, medical and cultural subsystem of social infrastructure as a basis for the formation of human potential are revealed; Measures are taken to bring them closer to the EU standards.

Keywords: social infrastructure; human potential; higher education; medicine; culture; European experience; competitiveness; socio-economic development of regions.

Fig.: 1. References: 17.

JEL Classification: I15

Постановка проблеми. В умовах сьогодення суттєвого значення набуває соціально-економічна політика держави, яка має бути спрямована на підвищення суспільного добробуту населення. Задоволення життєвих потреб громадян значною мірою залежить від ефективності функціонування та розвитку соціальної інфраструктури. Це дає можливість безпосередньо підвищити якість життя людей шляхом забезпечення належних умов праці, відпочинку, культурного та освітнього рівня. У зв'язку з підписанням еко-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

номічної частини Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом постало питання щодо перегляду соціальних стандартів життя та узгодження їх з вимогами ЄС.

Тому актуальним залишається дослідження впливу соціально-економічної інфраструктури на формування людського потенціалу в системі європейських координат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціальна інфраструктура має особливу роль у формуванні та підтримці ресурсу і насамперед трудового потенціалу країни, інтеграції інтересів суб'єктів господарювання та державних структур у системі обслуговування економіки її галузей. Значний внесок у дослідження, що пов'язані зі специфікою функціонування соціальної інфраструктури, зробили такі науковці: Куценко В., Пігуль Н., Внукова Н., Данилишин Б., Дерій Ж., Кінаш І., Осадча Г., Рандалов Ю., Салій О., Тощенко Ж., Холявко Н. та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Хоча внесок учених-економістів у вивчення питань, що стосуються розвитку соціальної інфраструктури, є вагомим, однак детальний аналіз наукових публікацій із цієї проблеми дав змогу виявити, що недостатньо дослідженим залишається питання впливу освіти, медичної та культурної підсистем соціальної інфраструктури як базису формування людського потенціалу в системі європейських координат, що є сьогодні надзвичайно актуальним для України.

Метою статті є визначення впливу освіти, медичної та культурної підсистем соціальної інфраструктури як базису формування людського потенціалу в системі європейських координат.

Виклад основного матеріалу. Необхідною умовою поліпшення рівня та якості життя громадян є наявність розвиненої соціальної інфраструктури, яка повинна позитивно впливати на соціально-економічний розвиток країни. Головною метою функціонування соціальної інфраструктури є повний і всебічний розвиток особистості, через створення добробуту для розширеного відтворення робочої сили.

Варто зазначити, що соціальна інфраструктура умовно поділяється на соціально-побутову та соціокультурну. Перша спрямована на створення умов для відтворення людини як біологічної істоти, задовольняючи її потреби шляхом належного життєвого середовища, а соціокультурна полягає у відтворенні духовного, інтелектуального і значною мірою фізичного потенціалу людини, формуючи її як економічно активного індивіда, який відповідає певним вимогам суспільства за якістю робочої сили.

На думку Н. Г. Пігуль, соціальна інфраструктура – це сукупність об'єктів окремих галузей, що сприяють життєдіяльності суспільства, метою якого є забезпечення загального рівня життя населення та його гармонійного розвитку. Сутність соціальної інфраструктури більш повно розкриває мета її функціонування. Більшість науковців стверджують, що головною метою функціонування соціальної інфраструктури є гармонійний, всебічний розвиток людини шляхом створення комплексу життєво важливих благ, необхідних для розширеного відтворення робочої сили [9].

Функції соціальної інфраструктури визначені та підпорядковані цілям соціально-економічного розвитку суспільства, а саме: всебічному гармонійному розвитку особистості та підвищенню загального рівня та якості життя населення.

На рисунку показано основні складові соціальної інфраструктури.

У межах нашого дослідження розглядатимемо три найважливіші, на наш погляд, складові соціальної інфраструктури: освітню, медичну та культурну.

Досліджуючи систему освіти в Україні, треба зауважити, що інвестиції в навчання та розвиток молодого покоління визначають майбутнє держави.

Рис. Основні складові соціальної інфраструктури

Джерело: складено автором на основі [9; 8; 1; 2; 4-7; 12-15; 18; 19].

Україна і світ змінилися, суспільство змінилося, потреби в економіці радикально змінилися, а підходи до освіти залишилися далеко в минулому столітті. В українських школах, коледжах, вищих навчальних закладах учні та студенти, як правило, здобувають знання без розуміння того, як вони можуть допомогти їм реалізуватись у житті. На жаль, слід констатувати, що нині навчальний процес у професійно-технічних та вищих навчальних закладах відокремлений від потреб ринку праці та економіки.

Як зазначено в матеріалах порталу, що стосується освітньої реформи, сьогодні українська освіта не відповідає ні сучасним запитам з боку особистості та суспільства, ні потребам ринку, ні світовим тенденціям [10].

Саме тому освітня реформа, яка нині активно впроваджується в Україні, передбачає системне перетворення галузі, головною метою якої є нова якісна освіта на всіх рівнях: від початкової школи до вищих навчальних закладів. Головним завданням освіти має бути формування свідомих, соціально активних громадян, здатних забезпечити економічне зростання та культурний розвиток країни. У галузі науки реформа покликана покласти край ізоляції та застою в галузі досліджень, сформулювати вимогу щодо якісної підготовки дослідників та інноваційні розробки в галузі фундаментальних і прикладних наук, подолання розриву між дослідженнями та реалізацією їхніх результатів, здійснити інтеграцію вищої освіти і науки України в навчально-дослідницький простір Європейського Союзу.

Сьогодні запроваджуються нові стандарти освіти, поступово вдосконалюється матеріально-технічна база освітніх та наукових установ, залучаються найкращі педагогічні та наукові працівники, впроваджується чесна та прозора система фінансування освітньо-наукової сфери. Особливо актуальні питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації працівників. Освітній та науковий сектор має стати важелем соціальної рівності та згуртованості, економічного розвитку та конкурентоспроможності України.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Розглянемо більш докладно заходи, що проводяться в системі вищої освіти.

1. Створення системи забезпечення та безперервного підвищення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям та стандартам Європейського простору вищої освіти, що гарантуватиме підтримку внутрішньої якості вищої освіти університетами.

2. Забезпечення академічної доброчесності. На сьогодні триває активна робота над створенням Національного репозитарію академічних текстів. З одного боку, репозитарій має стати ефективним інструментом для виявлення плагіату, а з іншого – ресурсом для обміну інформацією між ученими. Уже затверджено Положення про національний репозитарій наукових текстів, в якому окреслено основні характеристики майбутнього ресурсу. Зокрема, передбачено, що це буде розподілена електронна база даних, яка складатиметься з центральних і локальних частин – репозитаріїв вищих навчальних закладів та інших інституційних учасників репозитарію. Ресурси Національного репозитарію будуть допоміжним інструментом для вивчення академічних текстів на запозичення [10].

Європейський Союз надає велике значення впровадженню освітньо-навчального напрямку Стратегії ЄС – «Європа 2020», який полягає в оновленні та вдосконаленні системи вищої освіти в країнах-членах ЄС. Зв'язок Європейської комісії щодо стану системи освіти в Європейському Союзі передбачає якісну модернізацію цієї сфери шляхом впровадження інноваційних підходів, збільшення інвестицій у сектор освіти, включаючи професійну освіту, з метою створення кваліфікованого ринку праці та робочих місць і підвищення зайнятості серед молоді за рахунок програми ЄС «Еразмус +».

У 2014 році Україна приєдналася до програми ЄС «Еразмус +» як країна-партнер з метою підвищення інформаційної присутності програми ЄС в Україні.

Розглянемо наступну складову соціальної інфраструктури – медичну.

Слід констатувати, що на сьогодні переважна більшість українців живе у страху зіткнутися з вітчизняною системою охорони здоров'я. Незважаючи на те, що громадяни сплачують велику частку власних коштів на охорону здоров'я, вони змушені отримувати послуги, що надаються на основі застарілої інфраструктури, без забезпечення гарантій щодо якості їх надання. Така організація системи не тільки порушує конституційне право людей на доступне і якісне медичне обслуговування, зменшує тривалість життя українців, а також перешкоджає економічному розвитку та соціальній єдності суспільства [3].

Міжнародний досвід, рекомендації Всесвітньої організації охорони здоров'я, а також дослідження особливостей сучасної моделі системи охорони здоров'я в Україні свідчать про те, що єдиним способом забезпечення якісного медичного захисту без фінансового стресу для населення є перехід до фінансування медицини на страховій основі. Такий підхід дозволяє розподіляти ризики страхових випадків та вартість лікування між великою кількістю застрахованих осіб, збирати авансові внески від людей та спрямовувати зібрані кошти для виплати таких випадків у разі захворювання чи іншого випадку.

Україна поступово запроваджує модель державного солідарного медичного страхування, яка враховує найкращі сучасні практики та досвід трансформації систем охорони здоров'я.

Кошти Державного бюджету України, отримані від національних податків, залишаються основним джерелом фінансування оновленої системи охорони здоров'я. Платежі за лікування особи не прив'язані до розміру її внесків.

Бюджетні кошти на фінансування медицини розподіляються за допомогою нового сучасного механізму стратегічних закупівель медичних послуг. Відбувається перехід від фінансування постатейних кошторисів закладів охорони здоров'я – бюджетних установ, які розраховані відповідно до існуючої інфраструктури до оплати результату установам, які перетворюються на автономних постачальників таких послуг, а також аптеки, як постачальники призначених лікарями лікарських засобів.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Варто зауважити, що загальна вартість медичного обслуговування в Україні – пацієнти та держава разом – узгоджується із середнім показником у багатьох європейських країнах. Проте, на відміну від європейців, більше половини загального бюджету охорони здоров'я складається з внесків пацієнтів, які вони роблять, витрачаючи власні кошти. Медична допомога безкоштовна лише на папері. Більшість українців «дякують» за лікування «в кишеню» лікаря або у вигляді так званого «благодійного внеску».

Крім того, кошти, що перебувають у системі, використовуються неефективно. Незважаючи на те, що українці щорічно роблять внесок у медицину в розмірі близько 3 млрд грн, сплачуючи податки, 640 тисяч українських сімей зазнають фінансові труднощі внаслідок захворювання, у зв'язку з необхідністю платити за власне лікування.

Проте в Україні, незважаючи на зовнішню схожість із описаним механізмом, кошти, зібрані за рахунок загальних податків та накопичення в державному бюджеті, витрачаються не на закупівлю послуг для кожного страхового випадку, а на підтримку діючої мережі медичних закладів, незалежно від кількості та якості фактично наданих послуг пацієнтам.

Таке використання коштів є надзвичайно неефективним, і багато платників податків не можуть розраховувати на своєчасне та якісне безкоштовне лікування в комунальних лікарнях та клініках. Як результат, населення платить за медичне обслуговування двічі: спочатку у вигляді регулярних податків, а потім – з кишені для придбання ліків, сплати за процедури або неофіційну плату лікарю [3].

Друга проблема полягає в низькій якості та ефективності надання послуг. Згідно з опитуваннями Gallup World Poll, лише 23 % українців впевнені у вітчизняній системі охорони здоров'я та якості роботи її установ. Решта вважають таку роботу неякісною та неефективною. Низька якість та ненадійність системи охорони здоров'я підтверджуються об'єктивними показниками здоров'я громадян.

Україна також має більше в порівнянні із середньою кількістю лікарів та медичних сестер у країнах-членах ЄС, що набагато перевищує середнє значення серед країн ЄС у частині госпіталізації та кількості амбулаторних контактів із системою охорони здоров'я на душу населення.

Таким чином, в умовах набагато більшої мережі закладів охорони здоров'я, кількості лікарняних ліжок та лікарів українці набагато частіше звертаються до лікарів, ніж мешканці країн-членів ЄС, частіше і довше лежать у лікарнях, але при цьому мають значно гірші показники здоров'я, на жаль, значно більшу смертність та значно нижчу середню тривалість життя.

Причиною цього є не кількісний дефіцит медичної інфраструктури, а його якісна відсталість та надзвичайно неефективна модель загальної організації системи охорони здоров'я, насамперед в організації її фінансування та управління.

Значна зношеність основних засобів, відсутнє відставання медичної інфраструктури та вітчизняної клінічної практики від вимог сучасних європейських і світових стандартів не дозволяє переорієнтувати акценти на активне та широке використання нових, менш інвазивних і водночас більш ефективних медичних технологій, високотехнологічного обладнання, більш складних та динамічних знаннях і навичок медичних працівників, які повинні базуватися на принципах доказової медицини. Від цього страждає якість надання послуг.

Яскравим прикладом є дуже ірраціональна структура споживання медичних послуг, яка є характерною для України. З одного боку, це пов'язано з наданням непропорційних переваг для більш обтяжуючої з фінансового погляду стаціонарної медичної допомоги, з іншого боку, надзвичайно недостатньою увагою до забезпечення розвитку набагато дешевшої та більш ефективної, з погляду досягнення високих показників здоров'я, первин-

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ної та амбулаторної спеціалізованої допомоги. Достатньо лише зазначити, що частка витрат на стаціонарне лікування у структурі загальних витрат на охорону здоров'я становить понад 52 %, тоді як у державах-членах ЄС – у середньому лише 32,8 % [3].

Орієнтуючись на досвід країн ЄС, Україна здійснює активні дії в напрямку наближення до медичних стандартів ЄС, а саме:

1. Впровадження державного гарантованого пакета медичної допомоги. Тобто держава бере на себе чітку відповідальність за фінансування медичних послуг. Бюджет починає розподілятися серед медичних послуг, необхідних пацієнтам, в умовах, які є рівними для всіх громадян. Державний гарантований пакет охорони здоров'я визначається на основі пріоритетів охорони здоров'я в Україні з погляду можливостей державного фінансування. Державний гарантований пакет охорони здоров'я включає досить широкий спектр амбулаторних та стаціонарних послуг, а також лікарських засобів. Вартість відповідних послуг повністю покривається системою державного солідарного медичного страхування.

2. Єдиний національний покупець медичних послуг. Національна служба здоров'я України (НСЗУ) є центральним органом виконавчої влади, який в інтересах пацієнта платить за надані медичні послуги. Тобто послугу буде отримувати пацієнт, а держава за це платить медичній установі. Вартість послуг буде визначатися на основі єдиних національних базових тарифів та вимог до якості.

3. Впровадження принципу «гроші ходять за пацієнтом». Держава переходить від підтримки мережі медичних закладів, які надають безкоштовні послуги.

Держава більше не буде виділяти гроші відповідно до кошторису на утримання закладів охорони здоров'я, державних або комунальних. Навпаки, медичні установи повинні перетворитися на автономні суб'єкти господарювання, які отримуватимуть оплату на основі їхньої діяльності, тобто фактичної медичної допомоги, яку вони надають своїм пацієнтам.

Крім того, під час перехідного періоду 2018-2019 років буде також забезпечена можливість фінансування первинної медико-санітарної допомоги за допомогою механізму медичної субвенції. До 2020 року установи всіх рівнів охорони здоров'я повинні перейти до нової системи фінансування шляхом укладання угод з НСЗУ.

4. Автономія постачальників медичних послуг. Впровадження нової моделі фінансування системи охорони здоров'я потребує кардинальної зміни в характері відносин між лікувальним закладом та розпорядником бюджетних коштів – НСЗУ.

5. Впровадження електронної системи охорони здоров'я e-Health, за допомогою якої всі медичні документи будуть переведені в електронний формат. Це розвантажить лікарів, дозволить їм більш якісно та оперативно надавати послуги пацієнтам, а пацієнти не зможуть втратити свої медичні дані. Це також дозволить збирати дані про необхідні послуги у вибраних областях, більш точно розрахувати тарифи та контролювати якість медичної допомоги.

6. Програма доступних медичних препаратів. У квітні 2017 року уряд розпочав реалізацію програми «Доступні ліки». Пацієнти, що страждають на серцево-судинні захворювання, діабет II типу або бронхіальну астму, можуть отримувати ліки безкоштовно або з невеликою доплатою. Для цього пацієнтові потрібно звернутися до лікаря за рецептом, а потім отримати необхідні препарати в аптеці, яка приєдналася до програми.

7. Прозорі та ефективні закупівлі лікарських засобів. Однією з важливих складових медичної реформи є оптимізація процесу закупівлі лікарських засобів. Метою створення закупівельної організації є організація сучасної, зручної системи, спрямованої на створення конкурентного середовища в Україні. Це забезпечить прозорість закупівель на національному та міжнародному рівнях, досягнення прийнятних цін, ліквідацію корупційних схем, а отже, забезпечить більшу кількість людей високоякісними та ефективними ліками.

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

8. Створення нових можливостей для місцевої влади здійснювати медичний контроль. Органи місцевого самоврядування постають перед перешкодами для ефективного здійснення цих повноважень. Виділення значних коштів із місцевих бюджетів на фінансування лікарських засобів спрямовується на співоплату поточних видатків на надання основних медичних послуг, а не на розвиток медичних закладів громад та їхнього персоналу [11].

Впровадження нової моделі фінансування системи охорони здоров'я передбачає збереження повноважень органів місцевого самоврядування в цьому секторі та створення можливостей для їх повного здійснення. За новою моделлю програма медичного страхування буде фінансуватися на національному рівні, тоді як кошти місцевого бюджету будуть використані для підтримки роботи системи, а також реалізації місцевих програм.

Запропонована модернізація існуючої системи фінансування медичної галузі є радикальною, тому передбачені зміни повинні здійснюватися поетапно. Впровадження нової моделі, як очікується, буде здійснюватися в три етапи, повна реалізація яких очікується до 2020 року. Поступовість особливо важлива для забезпечення адекватного соціального захисту та перепідготовки медичних працівників у контексті її радикальної реорганізації, а також для розвитку інформаційних систем, ефективної консолідації ресурсів для інвестицій у розвиток перспективних закладів охорони здоров'я в новостворених лікарняних округах, консолідації нових функцій громад та місцевого самоврядування в системі медичного страхування, забезпечення ефективної соціальної комунікації [11].

Що стосується культурної складової соціальної інфраструктури, треба зауважити, що процес європейської інтеграції приводить до важливих перетворень у побудові державної політики України на національному і місцевому рівнях та впливає на різні сфери суспільства. У культурному секторі України також відбувається посилення співпраці з ЄС, метою якого є не лише встановлення культурних обмінів та діалогу, а й зміна системи та підходів до управління в цій галузі на основі принципів демократії, визнання культурних прав і свобод.

Серед важливих ініціатив ЄС, які значно активізували його взаємодію з іншими країнами та сприяли посиленню регіонального співробітництва, слід відзначити Програму транскордонного співробітництва, Програму Східного партнерства Європейського Союзу та багато інших проектів Європейського Союзу в межах Європейської політики сусідства. Україна як держава-учасниця Східного партнерства та Європейської політики сусідства бере активну участь у всіх ініціативах ЄС, що значно активізує діалог між нашою державою та ЄС, а також з іншими країнами-партнерами. Крім того, участь у проектах Європейського Союзу надає Україні поступове наближення до стандартів та цінностей ЄС.

Реалізація цілей та завдань Європейського Союзу в галузі культури – це реалізація відповідних програм ЄС. Зокрема після вступу в силу Маастрихтського договору, Європейський Союз запустив програму надання грантів у культурному секторі через Європейський соціальний фонд, Європейський фонд регіонального розвитку. Пріоритетними напрямками підтримки культурної діяльності стали заходи щодо збереження культурної спадщини, розвитку мистецтва та літератури [8].

Зі вступом у дію Лісабонської угоди програма «Культура» вийшла за межі простого культурного співробітництва і не обмежується сьогодні кордонами ЄС. Крім того, після прийняття ЮНЕСКО Конвенції про захист і заохочення різноманіття форм культурного самовираження, у підготовці та прийнятті якої також відіграв важливу роль Європейський Союз, програма «Культура» була відкрита і для інших країн, що брали участь у Конвенції. Україна, ратифікувавши Конвенцію про захист та заохочення різноманіття форм культурного самовираження, також отримала доступ до Програми «Культура». З огляду на актуалізацію міжкультурного діалогу програма «Культура» заохочує встановлення контактів між державами як усередині певного регіону (Схід-Схід), так і між різними регіонами та державами, у тому числі з країнами-членами ЄС (Схід-Захід).

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Європейська комісія також реалізує спільні проекти з Радою Європи в межах програми «Культура», такими як регіональні програми Ради Європи «Київська ініціатива» та «Міста міжкультурних зв'язків», які започатковані Україною. Вищезгадані регіональні програми спрямовані на зміцнення ролі місцевих громад і підвищення ефективності культурної політики на місцях, а також активізацію партнерських відносин як на місцевому, так і на національному та міжнародному рівнях.

Активізація транскордонного співробітництва в Україні також сприяє поширенню кращого досвіду управління та виникнення нових культурних практик та успішних проектів у нашій країні, що передусім покращує імідж країни та ефективність діяльності місцевих влада. До того ж програма транскордонного співробітництва включає в себе участь культурного виміру в економічному секторі та роль культурного потенціалу для сталого розвитку регіонів [8].

Участь нашої держави у транскордонному культурному співробітництві сприятиме посиленню ролі міст у формуванні культурної політики, яка нині актуальна для України з огляду на важливість регіонального розвитку держави.

Вивчаючи питання європейської інтеграції в контексті перспектив реформування та розвитку культурної політики, зазначимо, що одним із важливих кроків на шляху побудови відносин Україна-ЄС є реалізація проекту «Національний Конвент України щодо ЄС».

Серед позитивних тенденцій, що відбуваються сьогодні в культурному секторі України, спостерігається значне зростання громадських ініціатив та збільшення кількості інноваційних культурних проектів. Велику роль відіграють у цьому процесі міжнародні організації, насамперед європейські інституції, програми, спрямовані на підвищення рівня демократії в країні та розвиток місцевого самоврядування. Слід зауважити, що культурі та міжкультурному діалогу надається важливе місце в цьому процесі. Поява нових неурядових організацій, які впроваджують сучасні культурні продукти та послуги, сприяє загальному розвитку цього сектору та його демократизації. Крім того, представництво України в культурному середовищі Європейського Союзу значно покращує імідж країни у світі, насамперед через культурне співробітництво з державами-членами ЄС. Європейська інтеграція у сфері культури є природним процесом, що зумовлено не лише європейським вибором держави, але й відкритістю нашого суспільства до міжкультурного діалогу та наявним великим творчим потенціалом [8].

Висновки і пропозиції. Участь України в програмах ЄС істотно розширює можливості європейського діалогу та сприяє поглибленню політичної співпраці з Європейським Союзом. Це сприяє наближенню українського законодавства до європейських стандартів, відкриттю кордонів для більш плідної співпраці, зростанню інвестицій тощо. Саме тому соціальна інфраструктура, як основа формування людського потенціалу, сьогодні набуває нової цінності та вимагає нових підходів і переоцінки її ролі для розвитку нашої держави.

У роботі досліджено вплив соціально-економічної інфраструктури на формування людського потенціалу в системі європейських координат. Виявлено характерні ознаки системи освіти, медичної та культурної підсистеми соціальної інфраструктури, до яких слід віднести наявність розвиненої матеріально-технічної бази, висококваліфікованого персоналу, фінансового забезпечення; визначено заходи з їх наближення до стандартів ЄС. Уперше здійснено комплексне дослідження підсистем соціально-економічної інфраструктури та їхнього впливу на формування людського потенціалу в системі європейських координат. Відзначено, що необхідною умовою підвищення рівня та якості життя населення є наявність розвиненої соціальної інфраструктури, головною метою якої є цілісний та всебічний розвиток людини, шляхом створення комплексу життєво важливих благ, необхідних для розширеного відтворення людського потенціалу.

Список використаних джерел

1. Дерій Ж. В., Скиба С. А. Вплив механізмів державного регулювання на процеси функціонування людського потенціалу. *Проблеми і перспективи економіки та управління*: науковий журнал. 2016. № 1 (15). С. 18–30.
2. Ільчук В. П., Лисенко І. В. Матеріальне та інфраструктурно-інституційне забезпечення становлення та розвитку інформаційної економіки в Україні. *Актуальні проблеми формування та розвитку інформаційної економіки в Україні*: колективна монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2017. С. 147–163.
3. Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80>.
4. Лисенко І. В. Кластеризаційний механізм модернізації продуктивних сил як визначальний чинник сталого розвитку депресивних регіонів. *Стратегія і тактика удосконалення політики сталого розвитку України в контексті євроінтеграційних процесів*: колективна монографія / за заг. ред. к.е.н., професора Л. О. Коваленко: у 2 томах. Ніжин: ФОП Лук'яненко В. В. ТПК «Орхідея», 2015. Т. 1. С. 163–180.
5. Лисенко І. В. Механізми фінансового забезпечення інноваційного розвитку підприємства в умовах фінансово-економічної безпеки. *Фінансове забезпечення розвитку суб'єктів підприємництва реального сектору економіки*: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів: ЧНТУ, 2017. С. 162–175.
6. Лисенко І. В., Лисенко Н. В. Сучасний стан та мотивація наукової діяльності молодих вчених в Україні. *Молодь. Наука. Інновації: Роль та місце бібліотек в модернізації науково-освітнього простору*: VI Міжнародна наукова конференція молодих учених (15 травня 2015 р., м. Київ). URL: <http://nbuviar.gov.ua>.
7. Лисенко І. В., Штирхун Х. І. Концептуальні підходи до формування фінансових ресурсів підприємства в контексті фінансово-економічної безпеки. *Інноваційно-інвестиційні засади стійкого розвитку базових галузей національного господарства*: колективна монографія / за заг. ред. В. П. Ільчука. Чернігів: Чернігів. нац. технол. ун-т, 2016. С. 295–304.
8. Пахлова С. Є. Європейські тенденції в культурній політиці України. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=420>.
9. Пігуль Н. Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку. *Економічний аналіз*. 2014. Т. 16. № 1. С. 117–122. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/493/pdf_341.
10. Реформа освіти та науки. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-osviti>.
11. Реформа системи охорони здоров'я. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>.
12. Холявко Н. І. Вища освіта в системі факторів впливу на становлення інформаційної економіки. *Бізнес Інформ*. 2018. № 3. С. 121–126.
13. Холявко Н. І. Міжнародне співробітництво європейських університетів. *Інтеграція вищої освіти України в європейський та світовий освітній простір: економічний вимір*: монографія / І. С. Каленюк, О. І. Гонга, М. П. Вербовий, Н. І. Холявко; за заг. ред. д.е.н., проф. І. С. Каленюк. Чернігів: РВК «Деснянська правда», 2011. С. 118–135.
14. Холявко Н. І. Міжнародне та транскордонне співробітництво як чинник забезпечення конкурентоспроможності університетів. *Освітній імператив суспільного розвитку*: наукова монографія / за заг. ред. д.е.н., проф. І. С. Каленюк. Чернігів: ЧДІЕУ, 2014. С. 92–128.
15. Холявко Н. І. Розвиток системи вищої освіти в умовах інформаційної економіки: фінансові аспекти. *Фінансові дослідження*: електронний науковий журнал. 2017. № 2 (3). URL: <http://fr.stu.cn.ua/tmppdf/91.pdf>.
16. Rohova E. V., Lysenko I. V. Innovative directions of economic development of regions of Ukraine: Institutional framework of the economy functioning in conditions of transformation: Collection of scientific articles. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. Pp. 65–68.
17. Tkalenko N., Kholiavko N., Hnedina K. Vectors of Higher Education Sector Transformation in Conditions of the Information Economy Formation. *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. № 4 (12). Part 1. Pp. 44–49.

References

1. Derii, Zh. V., Skyba, S. A. (2016). Vplyv mekhanizmiv derzhavnogo rehulivannia na protsesy funktsionuvannia liudskoho potentsialu [Influence of the mechanisms of state regulation on the processes of functioning of human potential]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 1 (15), 18–30 [in Ukrainian].
2. Ilchuk, V. P., Lysenko, I. V. (2017). Materialne ta infrastruktorno-instytutysiine zabezpechennia stanovlennia ta rozvytku informatsiinoi ekonomiky v Ukraini [Material and infrastructural and institutional support for the formation and development of the information economy in Ukraine]. In *Aktualni problemy formuvannia ta rozvytku informatsiinoi ekonomiky v Ukraini – Actual problems of the formation and development of the information economy in Ukraine* (pp. 147–163). Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].
3. *Kontseptsiiia reformy finansuvannia systemy okhorony zdorovia [The concept of financing health care reform]*. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-%D1%80>.
4. Lysenko, I. V. (2015). Klasteryzatsiinyi mekhanizm modernizatsii produktyvnykh syl yak vyznachalnyi chynnyk staloho rozvytku depresyvnykh rehioniv [Clustering mechanism for the modernization of productive forces as a determining factor in the sustainable development of depressed regions]. In L.O. Kovalenko (Ed.), *Stratehiia i taktika udoskonalennia polityky staloho rozvytku Ukrainy v konteksti yevrointehratsiinykh protsesiv – Strategy and tactics of improvement of the policy of sustainable development of Ukraine in the context of European integration processes* (Vol. 1, pp. 163-180). Nizhyn: FOP Lukyanenko V. V. TPK Orchid [in Ukrainian].
5. Lysenko, I. V. (2017). Mekhanizmy finansovoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva v umovakh finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Mechanisms of financial support of innovative development of the enterprise in the conditions of financial and economic security]. In *Finansove zabezpechennia rozvytku subiektiv pidpriemnytstva realnogo sektoru ekonomiky – Financial support for the development of business entities in the real sector of the economy* (pp. 162–175). Chernihiv: ChNTU [in Ukrainian].
6. Lysenko, I. V., Lysenko, N. V. (2015). Suchasnyi stan ta motyvatsiia naukovoї diialnosti molodykh vchenykh v Ukraini [Current state and motivation of scientific activity of young scientists in Ukraine]. Proceeding from *Molod. Nauka. Innovatsii: Rol ta mistse bibliotek v modernizatsii nauково-osvitnoho prostoru: VI Mizhnarodna naukova konferentsiia molodykh uchenykh – Youth. Science. Innovations: The role and place of libraries in modernizing the scientific and educational space: VI International Scientific Conference of Young Scientists* (May 15, 2015, Kyiv). Retrieved from <http://nbuviap.gov.ua>.
7. Lysenko, I. V., Shtyrkhun, Kh. I. (2016). Kontseptualni pidkhody do formuvannia finansovykh resursiv pidpriemstva v konteksti finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Conceptual approaches to the formation of financial resources of the enterprise in the context of financial and economic security]. In V. P. Ilchuk (Ed.), *Innovatsiino-investytsiini zasady stiikoho rozvytku bazovykh haluzei natsionalnogo hospodarstva – Innovative-investment fundamentals of sustainable development of basic branches of the national economy* (pp. 295-304). Chernihiv: Chernihiv. nats technol. un-t [in Ukrainian].
8. Pakhlova, S. Ye. (n.d.). *Yevropeiski tendentsii v kulturnii politysi Ukrainy [European Trends in Ukrainian Cultural Policy]*. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=420>.
9. Pigul, N. G. (2014). Sotsialna infrastruktura: funktsionalne pryznachennia ta osoblyvosti rozvytku [Social infrastructure: functional purpose and development peculiarities]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*, 16 (1), 117-122. Retrieved from https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/download/493/pdf_341.
10. *Reforma osvity ta nauky [Reform of education and science]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-osviti>.
11. *Reforma systemy okhorony zdorovia [Health Care Reform]*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>.
12. Kholyavko, N. I. (2018). Vyshcha osvita v systemi faktoriv vplyvu na stanovlennia informatsiinoi ekonomiky [Higher education in the system of factors influencing the formation of the information economy]. *Biznes Inform – Business Inform*, 3, 121–126 [in Ukrainian].

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

13. Kholiavko, N. I. (2011). Mizhnarodne spivrobitnytstvo yevropeiskykh universytetiv [International cooperation of European universities]. In I. S. Kalenyuk (Ed.), O. I. Gont, M. P. Verbovy, N. I. Kholiavko, *Intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v yevropeyskyi ta svitovyi osvitnii prostir: ekonomichnyi vymir – Integration of higher education of Ukraine into European and world educational space: economic dimension* (pp. 118–135). Chernihiv: RVC Desnianskaya Pravda [in Ukrainian].

14. Kholiavko, N. I. (2014). Mizhnarodne ta transkordonne spivrobitnytstvo yak chynnyk zabezpechennia konkurentospromozhnosti universyteti [International and cross-border cooperation as a factor in ensuring the competitiveness of universities]. In I. S. Kalenyuk (Ed.), *Osvitnii imperatyv suspilnoho rozvytku – Educational imperative of social development* (pp. 92–128). Chernihiv: ChDIEU [in Ukrainian].

15. Kholiavko, N. I. (2017). Rozvytok systemy vyshchoi osvity v umovakh informatsiinoi ekonomiky: finansovi aspekty [Development of the system of higher education in the conditions of information economy: financial aspects]. *Finansovi doslidzhennia – Financial research*, 2 (3). Retrieved from <http://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/91.pdf>.

16. Rohova, E. V., Lysenko I. V. (2014). Innovative directions of economic development of the regions of Ukraine: Institutional framework of the economy functioning in conditions of transformation: Collection of scientific articles. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland (pp. 65–68) [in English].

17. Tkalenko, N., Kholiavko, N., Hnedina, K. (2017). Vectors of Higher Education Sector Transformation in the Information Economy Formation. *Scientific bulletin of Polissia*, 4 (12), part 1, 44–49 [in English].

Лисенко Ірина Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансово-економічної безпеки, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14035, Україна).

Лысенко Ирина Владимировна – кандидат экономических наук, доцент кафедры финансово-экономической безопасности, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14035, Украина).

Lysenko Iryna – PhD in Economics, Associate Professor of Department of Financial and Economic Safety, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14035 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: lysenko_iren@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-9960-1599>

ResearcherID: F-1020-2014

Scholar.google: https://scholar.google.com/citations?view_op=list_works&hl=en&gmla=AJsN-F5BvKiBUasUCaEfNuYIT-cRY2rlpgvSh24uh3BLZXYbSq8EIAUNYp_HKWd_timShFgMF3JvJJRpST8ntJ17Hf_KxjkEIgH8cfdjTSTdwEyNzI3NwY&user=V0pTrx0AAAAJ